

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4'50 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oara 12 fil. a treia
oara 10 fil.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Seminar gr. cat. românesc de clerici la Orade.

Știrea telegrafică, ce am primit-o dela Orade la încheierea numărului trecut, ori și cât ar fi fost ea de scurtă, totuși în inimile Românilor de pretutindenea, a deșteptat sentimente de bucurie și mândrie. Și special pentru clerul diecezei de Orade, chiar acum, în aceste zile de grea încercare, e o pricină de însuflețire și încurajare în fața atâtor atacuri venite asupra lor. Iar pentru noi cești dela »Unirea«, cari din fericire cunoșteam încă din iarnă pertractările, ce decurgeau între cei chemați pentru înfăptuirea acestei instituții atât de mult dorite, nu numai de clerul oradan, fără de toți românii uniți, — ridicarea unui Seminar la Oradea-mare pentru clericii acelei dieceze, dovedește cât de drept a fost cuvântul ce l-am scris, că ziaristul, care prinde peana, ca să scrie în potrivea unui Episcop român, să-și deie bine seama de ceea ce face. Noi știam ce sentimente de repulsiune și desgust a provocat pretutindenea nehibzuitul atac al »Ro-

mânului« contra P. S. Episcop Demetriu al Orăzii. Și mai mult, din toate părțile ni s'a comunicat indignarea oamenilor de bine, când și față cu o desmințire categorică, ca cea primită din locul cel mai competent, confrății dela organul autorizat al partidului național se codeau să-și recunoască greșala și revoace articolul prin care au făcut așa de aspre imputări Episcopului Radu, pe baza scriselor unei fițiuce vrednice de desconsiderare. De aceea nu sentimentul irascibil ni-a călăuzit scrisese noastre, cum cu multă amabilitate ne fac imputare colegii dela »Românul«, ci revolta celor de omenie, când au cetit cât de aspru și pe nedreptul e atacat și invinuit un om, care în toată cariera sa publică, nici odată nu s'a călăuzit de alte principii, decât de mărirea bisericei românești unite și prosperarea neamului românesc, al cărui smerit fiu este. De aceea nici n'am luat în seamă sfătoșiturile »Românului«, scrise pe urma articolului nostru, căci, ca și totdeauna, am vrut să dovedim și acuma, că nu avem poftă de ceartă cu nime. Viitorul cel mai apropiat a venit să ne deie cea mai clasică satisfacție. Urgisitul Episcop al Orăzii,

care — după »Românul«, — avea să sufere de muștrările conștiinții sale revoltate, pentru umilirea clericilor, scoși din Seminariul latin, în fața superiorității, care i-a tractat atât de mașter, — acel Episcop, care după scrisese foii dela Arad, avea să reguleze pe fitorii clerici, chiar acela vine după câteva zile și spune clerului său adunat în consistor plenar, că pe viitor n'are să mai sufere, ca clericii săi, preoții de mâne, să fie bruscați prin seminarele latine, pentru că-s români și-și cultivă limba liturgică, ci le va zidi Seminar propriu diecezan, și chiar dela proximal an școlastic, tinerii meniți Seminarului latin din Orade, vor locui afară și numai prelecțiunile le vor asculta acolo.

Ce zic confrății dela »Românul« la acest gest al P. S. Sale? Am avut noi dreptate ori ba, când am luat partea Episcopului? A făcut bine ziarul aradan, când n'a mai continuat cu desvălirea nu știm a ce lucruri? Dar să ne oprim aci și să lăsăm vâlul uitării peste celea trecute. Să felicităm clerul diecezei de Orade, că a fost dăruit de Dumnezeu cu un așa Părinte, care a putut să realizeze dorința, ce-a muncit acest cler, chiar

FOIȚA.

Măhnitului Taliarh.

Amieului Nieu Theodoreseu.

...Ci privește, Taliarhe, s'a 'mprimăvărat pădurea
Și isovoarelor vrăjite graiul li s'a deslegat!
Dă de-o parte deci, iubite, dorul ce smomește-aiurea
Gândul tău îndurerat!...

Iedera și mirtul verde frunțile să ne 'ncunune;
Și cu naiurile 'n brâne să pornim peste câmpii,
Când în zori de zi începe dintre crânguri să răsune
Cântecul de ciocârlii.

Soarele când e 'n amiază noi pe lângă-un mal de gârlă
Tolăniți pe iarba 'n floare la tulpina vre-unui fag

Asculta-vom fără grijă dulcea trișcă dela târlă
Doina îngânând cu drag!

Iar târziu, când umbra serii cântăreții ni-i alungă,
Fermecați de-atât albastru veselî vom privi în sus
Cum luceafărul de noapte scoate stelele din strungă
Și le mână spre apus.

La întoarcerea acasă luna cu-a ei răză vie
Ne va lumina poteca prin cetatea celor morți,
Când din beciu dela răcoare ce voios va să ne 'mbie
Cel ulcior cu două torți!...

Taliarhe, pentru tine toată firea înflorește!
Ce tot cați cu ochi de ducă și visezi pe când ești treaz?
Nu te da după răstriște, Taliarhe, voinicește
Pune dorului zăgaz!...

Lionello.

dela înființarea diecezei. Câte neajunse nu vor fi de acum delăturate prin ridicarea Seminariului, câte rele vor înceta! Viitorii preoți vor putea să-și cultive în deplină libertate limba cultului dumnezeesc și de odată vor putea să se instruiască temeinic în rital și disciplina bisericii orientale și în consecință vor putea să se alipească și mai mult de poporul, ce vor avea să-l păstorească, deșteptând în sufletul lui dragostea de lege și neam. Și când aceste sentimente le vor încălzi sufletele, nu vom avea să ne temem, că dușmanii vor mai putea să ne spargă biserica și înstrăineze credincioșii!

In chestia congresului euharistic din Viena. În fața comunicatului semioficios, publicat în Nr. 70 al „Unirei”, în care se spune, că Prelații noștri au hotărât să nu participe la congresul euharistic internațional, ca secție românească deosebită, — deși cu regret, renunțăm și noi la această idee, fiindcă credem, că între astfel de împrejurări, nu poate fi realizată în mod demn. Ne supunem dorinței Arhiepiscopilor, și *revocăm prin aceasta Apelul lansat*, păstrând însă și pe mai departe credința, că prin participarea noastră la congresul din Viena, am fi câștigat foarte mult în fața lumii.

Blaj, la 5 Iulie 1912.

*Dr. Ioan Sâmpăleanu, Stefan Roșianu
Dr. Victor Macaveiu, Dr. Alexandru
Nicolescu, Dr. Alexandru Rusu.*

Foiletoane.

(1907—1910)

Apreciatul nostru scriitor din Blaj, Al. Ciura, ne-a surprins, cu un nou volum, sub titlul de mai sus.

Volumul acesta al D-lui Ciura, fără îndoială, nu numai, că poartă nota unui nou gen în literatura noastră românească, cel al foiletonului, — dar cuprinde și bucăți, dintre cele mai reușite, pe cari le-a scris simpaticul nostru colaborator.

Se știe, că foiletonul la noi a fost puțin cultivat. Dl. Al. Ciura însă prin volumul mai proaspăt s'a arătat a fi cel dintâiu și cel mai puternic reprezentant al acestei direcții.

Volumul a apărut în Beiuș, Tipografia „Doina”, 1912.

Bucata de mai jos, este din acest volum.

In vacanțe.

Cetesc zilnic, cum scriitorii jurnalelor străine își iau adio dela redacție, dela călimara plictisitoare, dela articolele de comandă, dela urgisitele file...

Se duc — asemenea fericitelor paseri călătoare — în alte țări, cu cerul mai limpede, cu văzduhul mai luminos. Și o lună-două hoinăresc în cutare cătun de pe țărmul Adriaticei, pe vre-o insulă din Arhipieleag. pe țărmul de eternă frumusețe al Neapolului... Trec prin Luvru, prin muzeul britanic, prin

„Episcopie greco-cat. maghiară”. Sub acest titlu „Revista teologică” în numărul cel mai nou publică următoarea notiță:

Episcopia greco-cat. maghiară, după cum ne asigură din nou și cu toată hotărârea ziarele maghiare. e pe cale de a se înființa. Se zice că ar fi gata bula papală prin care se decide înființarea ei. În fața acestei primejdii ziarele românești publică din când în când câte o notiță cu tendința de a ascunde primejdia și de a suprima agitația în contra acelei episcopii. Insuși meetingul din Alba-Iulia, care avea să fie un meeting de protestare, spre marea mirare a unei lumi întregi a fost prefăcut într-o adunare care a trimis aderențe papei, poate tocmai când iscălea bula de înființare a episcopiei maghiare. A fost slăvit apoi „marele” Atanasiu, înconștientul vlădică, care din motive materialiste și-a renegat credința părinților săi, Singur dl. Iuliu Maniu a amintit de „pecețile” cari n'ar trebui să stea pe loc, dacă nu se va respecta și din partea papei „contractul” de unire cu Roma. Ceeace trebuia să se spună la acea adunare nu s'a spus.

Mărturisim, că am rămas surprinși de tonul acelei notițe. Să nu fie cu supărarea nimănui, dar noi îl socotim pe dl. Dr. Bălan că aparține grupei ortodoxilor credincioși, cari cred în Dumnezeu și-i țin poruncile. Il clasăm printre oamenii serioși cari scriu numai despre ce sunt convingși, că e adevăr, că fuge de flecării, înaintea cărora adevărul documentat și istoric nu plătește nimic, când e vorba să-și apere ideile lor fixe. Cu părere de rău am băgat de seamă, că s'a sibișit, în înțelesul eel mai rău al cuvântului. A scrie astfel de adunarea dela Alba-Iulia, cea mai frumoasă manifestare a noastră în aceste vremuri grele, înseamnă a fi cel mai neîmpăcat duș-

cel din Roma... prin ruinele eternei cetăți, a rămășițelor mândrei Athene, sau al piramidelor cu creștetul în nouri...

Ei nu mai sunt nevoiți să scrie în vremea aceasta de dulce hoinărie: creierul lor e un receptor numai, un acumulator... Impresiile multiple se îngâmădesc de-a valma, fără nici o rândueală. Cum însă ele au destul răgaz să se orânduească cu vremea, ele se închiagă încetul cu încetul într'un întreg armonios.

În dulce farnientul acestor zile de vacanță și de visare, ei nu mai cetesc jurnale nu se mai agită de nimic. În odihna lor, își adună forțe noi pentru munca de mai târziu, își ageresc mintea tocită în munca uriașă de slavi al ideii.

Fericiți muritori și fericită nație, asupra căreia aveți se vărsați apoi prisosul talentului vostru! Puteți zice și voi cu păstorul lui Verligiu:

Deus nobis haec otia fecit!

Unul din ei a pornit cu un yacht — cu yachtul propriu — pe coasta răsăriteană a Adriaticei. Trei prietini buni, între cari unul pictor și doi marinari.

Stăpânul yachtului li-a propus programul: nu e permis să se discute politică în întreg decursul excursiei, nici să se vorbească despre — femei! Pleacă de-ocamdată fără o țintă determinată. Se vor opri unde le place și vor rămânea acolo cât vor voi.

Programul a fost acceptat.

man al vniților, frații săi români, și așa uita cu totul de porunca dragostii de aproape!

Cât de vițiat trebuie să fie mediul în care trăiești pâr. Bălance!

Corespondințe.

Srisoare dela Oradea.

Dela corespondentul nostru.

În 2 l. c. s'a ținut concursul îndătinat pentru complinirea fundațiilor diecezane. O adevărată serbătoare este aceasta zi pentru întreg clerul diecezan. Atunci se împărtășesc beneficiile fundaționale atât din internatul domestic din Oradea-mare, cât și cele din internatul „Pavelian” din Beiuș și se primesc tineri pentru succeștința clerului!

S'au întâlnit și estimp frații din cele mai îndepărtate unghiri ale Diecezei; încălzindu-se clerul la razele dragostei părintești și Părintele se simțea mândru și fericit de aderența și adevărata alipire a clerului său.

Momente înălțătoare au fost mai ales acele, când Preaiubitul nostru arhierou îndușat până la lacrimi, nu însă fără speranța în ajutorul celui Atotputernic, a implorat darul și mila Domnului peste întreg clerul și dieceza sa din greu cercată.

Ca și o rază plină de mângâiere ne-a încălzit inimile apoi știrea îmbucurătoare, știrea dorită de-a lungul veacurilor, că și noi în proximal viitor vom avea seminarul nostru propriu teologic. Implinitu-s'a dară dorul părinților noștri. Voit-a bunul Dumnezeu cel puțin prin atâta să ne consoleze în timpul acesta de grele încercări.

Cu multă mângâiere și nespūsă însuflețire a luat spre cunoștință întreg clerul mandatul Maiestatic, de dat 25 Maiu a. c.,

Se și-i imaginezi acum pe acești oameni, cari au trăit zece luni de zile în aierul pestilential al orașelor mari, între zidurile strimte, în fumul și duhoarea cafenelelor, scriind și ziua la lumina lampei electrice; să-ți imaginezi tolăniți pe yachtul lor, respirând aierul de mare, în legănarea molcomă a valurilor, sub cerul luminos al litoralului. Să-l vezi, frigându-și pește în cutare colibă de pescari, dormind pe mantalele lor, între stâncile litoralului, la vuetul sau la șoaptele mării, sub tainica clipire a stelelor.

Câtă vigoare câtă renaștere în aceasta pribegie, în acest vagabondaj, pentru oamenii-mecanisme al orașelor mari, cari nu cunosc natura decât din cărți!

Un altul pleacă la Egipt.

Va hoinări șase săptămâni pe malul Nilului. Va vedea piramidele uriașe, va auzi tânguira statuei lui Memnon, va sta îndușat în fața obeliscului de granit, care povestește în hieroglife macabre de Cleopatra, cea mai frumoasă și cea mai ticăloasă femeie... În fața sfinxului nepătruns va sta și el să înțeleagă nedeslegata, vecinic nepătrunsa întrebare? Ce e viața? De unde venim noi și încătrău mergem? Și sfinxul va privi neclintit, ca un simbol al îndoelii, fără să ia seamă de muritorul, care voește să-i turbure reveria...

Mii de ani s'au strecurat, mii și mii de oameni s'au prefăcut în țarină, împărații s'au ridicat și s'au prăbușit — și sfinxul ră-

prin care se dispune separarea clericilor noștri în viitor de cei latini.

Această înaltă dispoziție regească s'a făcut altcum pe baza diplomei din 30 Ianuarie 1792 edată încă de fericitul Leopold al II-lea, în care se zice că Seminarul domestic de Oradea-mare are menirea de a crește și clerici, așa însă că aceștia vor fi îndatorăți să asculte prelegerile teologice în Seminarul latinilor din Oradea-mare. „Clerici vero Studio Theologico operam novaturi sacrationes has disciplinas in Seminario Latini Ritus M. Varadinensi instat praescriptum planum, tradendas excipere debeantur“...

Intru executarea acestei înalte și grațioase dispoziții, Iustritatea Sa d. episcop diecezan, deja cu începutul anului școlastic pe cei 14 clerici, cari până acum se creșteau în Seminarul latin din Oradea-mare și va adăposti în mod provizoric în internatul așa numit domestic gr.-cat. din Oradea-mare, și unde numai prolecțiile le vor asculta în liceul teologic al latinilor.

În primăvara anului viitor apoi, fiind deja toate preparativele gata, Iustritatea Sa va ridica pe teritoriul Seminarului domestic un zid imponent propriu, corespunzător după tot confortul, pentru 40 de clerici diecezani, în care afară de clericii din Budapesta vor fi așezați și concentrați toți clericii noștri, cari până acum erau trimiși în diferitele seminare latine și în Seminarul gr.-cat. rutean din Ungvar.

Astfel tinerul nostru cler prin ajutorul lui Dumnezeu și prin insistența Preaiubitului nostru arhiepiscop, după atâtea suferințe seculare, pribăgit printre străini, se va putea crește la sânul de mamă dulce a bisericii sale și cine își dă seamă de importanța acestui cuvânt, poate să judece și mai mult, ce lucru mare este pentru noi ridicarea acestui seminar.

Aducem dar din toată inimă laudă și recunoștință marelui Arhiepiscop pe care Provedința divină ni-l'a dat ie apărător puternic și mare binefăcător întreg neamului românesc și a Bisericii noastre.

Correspondentul.

Prelegere populară

în Stupini.

Comitetul răspândământului Teaca al „Astreii“ deși a de mult constituit, constiu de chemarea sa, se năzuiește din greu pentru a revărsa lumină asupra poporului din comunele aparținătoare acestui despărțământ. Dovadă multele serii de prelegeri, cari s'au ținut și'n anul trecut, și cari s'au proiectat ase șinea și'n anul acesta. Ziua de 30 Iunie a. c. a fost fixată pentru comuna Stupini, o comună curat românească. Ziua aceasta, timpul fixat pentru adunare a fost 12 ore. Ușițele erau pline de oameni, bărbați, femei care de care mai mândre cu copiii de mână; tineri, pe fețele cărora se vedea numai seninătate, parcă toți aveau aceeași tână, acelaș scop. Trag cătră sf. bis. Nu peste mult bis. destul de spațioasă, a fost îngheșuită de oameni. Se putea ceti pe fețele tuturor setea și dorul după învățătură și povețele frumoase. Păr. S. Chibulcutean din Cozma salută cu bucurie poporul, care s'a prezentat în număr așa de frumos. Apoi desvoaltă tema „Folosul timpului“ (Fiul meu petrece bine timpul ecl. IV 23.) Aduce o mulțime de exemple frumoase, explicându-le pe lung și lat, la înțelesul tuturor.

„Poporul nostru aparține clasei așa numite agrare, și fără îndoială pătura aceasta e cea mai compactă în țară, și izvorul din care se primesc celelalte clase, căci țărâ-nimea scoate hrană pentru toți, din sudoarea ei se susțin toți! Face asemănare între noi

și celelalte neamuri, combate cu însuflețire credința deșartă a poporului, de-a ține a cunele sărbători nelegate arătând pierderea ce-o aduc atari sărbători, că „cine nu dă înainte rămâne 'napoi“. Inchiderea o face păr. Stupinean mulțămind în cuvinte avântate poporul pentru atențiunea dată oratorului, își exprimă părerea de rău în numele poporului neprezentându-se ceialalți oratori.

Laudă poporului din Stupini în frunte cu bunul lor părinte Stupineanu.

Câmpianul.

Din București.

Solemnitatea punerii pietrei fundamentale la „Muzeul Național“.

Duminecă la 17 (30) Iunie, cu o solemnitate deosebită, în prezența celor mai ilustre persoane, s'a făcut punerea pietrei fundamentale Muzeului Național.

La această solemnitate au asistat AA. LL. RR. Principele Ferdinand și Principeasa Maria, Principele Carol, Principeasa Elisabeta... etc...

Serviciul religios a fost oficiat de I. P. S. S. Metropolitul Primat Canon Aromescul încunjurat de mai mulți preoți...

După terminarea sf. liturghii Altețele Lor Regale și personale prezente au iscalit actul comemorativ, care cu o zi mai înainte fusese iscalit de cătră MM. LL. Regele și Regina.

Textul actului comemorativ este următorul:

„Doriind a cinsti arta strămoșească cu un adăpost vrednic de însemnătatea sa pentru educarea poporului și întărirea sentimentului patriotic.

Astăzi 17 (30) Iunie, anul Mântuirii 1912 și al Domniei Noastre al 47-lea împreună cu Augusta Noastră Soție, Regina Elisabeta și cu iubiții Noștri Nepoți, Principele Ferdinand și Principeasa Maria, Moștenitorii Tronului, de față fiind președintele Consiliului de Miniștri ad-interim Th. G. Rosetti, Ministrul Cuitelor și al instrucțiunii ad-interim C. C. Arion, Președintele Comisiunii monumentelor istorice I. Kalinderu și înalți funcționari ai Statului, prin serviciu divin, oficiat de I. P. Sf. Sa Canon Metropolitul Primat.

Am pus pe locul fostei Monetării a Statului și al palatului *Mavrogheni temelie*.

Muzeului Național

menit să intrunească colecțiile de artă acum răzlețite, spre a lăsa generațiilor viitoare o oglindă desăvârșită a întreg tezaurului artistic diu cumprinsul pământului românesc, începând cu vrâsta preistorică și până în zilele noastre.

Intru amintirea acestui fapt am semnat actul de față, din care unul se va păstra în archiva Muzeului iar altul s'a zidit în temelie clădirei“.

Actul acesta apoi a fost închis intru'n tub de metal și după un vechiu obicei tradițional a fost zidit în temelie edificiului.

S'au ținut apoi vorbiri foarte frumoase de cătră D-l director al muzeului Tzigara Samuraș și ministrul de interne C. Arion.

Domnul Tzigara Samuraș își exprimă părerea de bine pentru că Suveranii României ostensesc și se interesează de astfel de lucruri cari ținesc spre cultura neamului românesc — între altele apoi a zis:

„Prezentul va înviora trecutul și în loc

mâne nepăsător de ce se desfășură în juru-i, preocupat de o singură enigmă întunecoasă, pe care n'o va deslega-o niciodată.

Nilul, tainicul Nihil deodată, va murmură în dulce clipocit de unde, în nopțile luminate de lună, voind să rechemă la o nouă viață, zidurile moarte. Și beduini cu fața de bronz, îl vor povesti de pătoreala lui Alah, de neastatornicia norocului și a femeii...

Un al treilea a pornește spre — Palestina. Pământul sânt, călcat de Mântuitorul, stropit de lacrimile Lui, de sudorile Lui de moarte în grădina Gheteșmani, și de sângele Lui pe Golgotha...

Din fuga tronului, Ciceronele li va arăta Marea-Moartă, fără să-l poată desluși, care din stanele de sare — de pe țărmele avasta lu Loth... Va trece peste un minunat pod de fier apa Iordanului, și se va opri apoi, să poposească într'un hotel modern — la serviciu promiș și lumină electrică — pe armul lacului Genezarethului. Englezi aptici vor discuta în sala splendid iluminată, mâncând la poftă, scoțându-și la iveală dinții cei lați... Când se va urca în lift pentru a se odihni în camera lui din catalul al doilea, va deschide ușa, emoționat și va privi cum valurile Genezarethului se agită, în reflexul orbitor al luminii electrice. O barcă de pescari e purtată în voia valurilor, dar Petru nu mai intră în ansa, nici Mântuitorul nu e, să mai scoalească furtuna, cu un gest... Și stă pierdut în reverii, gândindu-se

că locurile aceste sfinte, trebuie ferite oarecum, pe pafăitul locomotivelor, de splendoarea hotelelor apusene, de spiritul mercant și vulgar al lumii.

Un al patrulea.

Dar nu mai însir.

E vorba de scriitori străini și nu mă gândesc — la ai noștri.

Câți dintre scriitorii noștri se pot măguli, să petreacă măcar o lună-două de vacanță tignită? Câți dintre muncitorii condiului poate să se bucure de astfel de roade?

Nici unul.

De-asupra intrării Parnasului român, o mână răutăcioasă a schimbat cuvintele lui Vergiliu, adăugând un cuvânt fatal:

Deus non nobis haec otia fecit!

Trecutului...

— Lenau. —

Clipsește rar, privind spre noi Hesper luceafărul de seară...

În tristul cimiter tăcut

Din nou o ziua se coboară...

Pe aici plutesc zburdalnici nori

Cum luminează blânda lună...

Și zilei care ni s'a stâns

Din tuberoze-i fac cunună...

O, trist și solitar trecut:

Mormântul florilor uscate,

Tu deopotrivă 'n glia ta

Primești-o lume de păcate...!

Valeriu Bora.

de a fi un cimitir al artei. muzeul nostru va fi școala vie a patriotismului și a dezvoltării sentimentului estetic.

Astfel înțeleasă misiunea muzeului, este mai înaltă decât a ori cărei alte instituții de cultură, căci nici una nu are o acțiune așa de generală și binefăcătoare.

Intreg poporul de la clasele cele mai înalte, până la cele mai de jos, vor avea satisfacția lor prin muzeu. Cărturarul savant va avea la dispoziție o arhivă de documente ale timpului, mult mai delicate și mai puțin prefăcute ca sorgințele scrise. Analfabetul deasemenea va fi fără de voie răpit de frumoasele înfățișări cari vor isbi văzul său.

Muzeul va avea astfel nu numai un rol cultural dar și unul moral și anume; prin el generațiile tinere vor învăța să aprecieze și să iubească trecutul.

Domnul ministru C. Arion la fel într-o cuvântare plină de avânt multămește Soveranilor pentru asistința lor relevând însemnătate unei astfel de instituții, căreia i s'a pus bază în București la 17 (30) Iunie 1912.

Afel s'a mai ridicat un altar de cultură pentru binele și mândria neamului românesc din viitor!

Correspondent.

Spicuri.

Minciuni și stupidități ungu-rești! Să ne mirăm? Nu. Coloane întregi de minciuni și stupidități am mai întâlnit noi în foile malițioșilor patrioți. Ceea-ce fac însă nespălații dela hiperșovinista fițică „Ujság” din Cluj; stupiditățile purtătoare de cea mai măgărească egidă, în adevăr îți imprimă în suflet o compătimire, care în balansările-i împrumutate se apropie de culminațiuni nebătute încă.

N-rul de Miercuri 156, Iulie 3 — ne ofere exemplu, fiind măzgălită la rubrica „Hirek”, și cu câteva halucinații bolnave intitulată: Az oláhok jókat várnak Tiszától?, cine știe a cărui descreerat.

Tâmpitul patriot după câteva oribilități și prostii neputincioase, cutează să vorbească despre *Națiunea românească* în termeni bajocoritori. Face apoi concluzia care ne arată lămurit, că descreeratul acela se scaldă în putoare de pucioasă. Iată ce zice: „Szóval a szegény oláhságot fell kell fegyverezni a magyarság ellen, lázadásba kell vinni”. Se poate o afirmare mai lipsită de totală judecată? Se poate o stupiditate mai groasă, — în împrejurările actuale? Răspundem: se poate, pentru-că s'a scris în „Ujság” din Cluj!

Apoi ce privește „szegény oláhság” ori-cât de tâmpit a fost acela, care are obrăznica să mai rostească așa ceva despre un popor, în vinele căreia curge sângele unor atari strămoși, cari ar face fală ori-cărei masse europene; despre un popor de peste 12 milioane, care azi se face vrednic de trecutul său storcând admirația lumii, prin genialitatea sa — totuși îi prindem

capul cu amândouă mâinile și îi strigăm odată la ureche, doar va pricepe măcar cât măgarul lui Esop: „Mă prostule, dacă mintea îți lipsește, ai doar ochi, ca toate dobitoacele lui Dumnezeu!”

NOTE POLITICE.

Iusth a renunțat la rangul de conzilier intim al Maj. Sale.

O știre scurtă a adus în zilele trecute, pe firul telegraf, vestea că Iusth a renunțat la rangul de conzilier intim al Maj. Sale. Am așteptat, că foile maghiare doar vor desminti știrea această, care a produs mare senzație în toate cercurile — și fiindcă nu a fost desiminită, ba s'au ocupat și cu împrejurările între cari Iusth și-a trimis abdicarea, reproducând textul scrierii, adresată Maj. Sale — în cele de mai jos dăm și noi conținutul acelei scrisori:

Maj. Sa i-a conferit această mare distincție pentru meritele pe cari și le-a câștigat în serviciul patriei și al tronului. După cea mai bună convingere a sa și-a îndeplinit de-atunci datorințele, pe cari le-a avut față de rege și patrie și a suportat cu răbdare violențele guvernului. Acum însă îi s'a rupt firul răbdării și simte necesitatea de-a se adresa către Maj. Sa, căci aplicarea forței față de persoana sa n-o mai ține comptabilă cu demnitatea de consilier intim, ce îi s'a conferit. În continuare Iusth înșiră toate abuzurile lui Tisza, toate brutalitățile poliției săvârșite cu deosebire față de el și face amintire de cazul când numai ea prin minune s scăpat cu viața, fiind ataeat pe stradă de un soldat. Relevă faptul că opoziția nu s'ar fi opus unei desbateri normale a reformelor militare pentru cazul, când guvernul ar fi primit propunerile opoziției privitoare la reforme electorală.

După ce înșiră toate aceste, Iusth își pune întrebarea: că oare Maj. Sa ține compatibile cele petrecute cu titlul de conzilier intim conferit unei persoane, care a fost expusă săptămâni de zile ghionturilor și brutalităților organelor guvernului? Roagă în fine pe Maj. Sa să-și spună cuvântul, dacă mai merită această distincțiune, pe care o depune în mâinile Maj. Sale.

Reforma pentru procedura din armata comună și teritorială a fost primită și în camera seniorilor, precum și în Reichstrats după o scurtă discuție.

Budgetul militar. În timpul din urmă politicianii se ocupă serios cu chestia *consiliului ministerial comun* ce se va ținea Luni 8 Iulie a. l. c. la Viena. Obiectul discuțiilor după cum se anunță — va fi budgetul militar, respective noile pretensiuni ale minis-

trului de războiu, cari, se spune că s'ar urca la cifra de 250 milioane.

După ziarul »Zeit« budgetul comun militar ar avea următoarele date mai importante:

Reducerea timpului de serviciu și în legătură cu aceasta întregirea contingentului care reclamă spese în număr de 10 mil. cor., — pe lângă spesele curente de 16 mil. cor.

Remunerarea oficerilor, face 50 mii cor. anual.

Diferite lucrări 8 mil., cheltueli 36½ mil. coroane.

Intreg budgetul, fără marină face 377,666.671 cor. — care sumă cu spesele neprevăzute dimpreună se urcă la cifra de aproape 400 mil. coroane.

Budgetul marinei face în total 140 mil. cor.

În total budgetul armatei pentru Austro-Ungaria pe 1913, în cifră rotundă face 540 mil. coroane.

Pentru cei nefericiți.

La apelul lansat în prețuita noastră foie bisericească „Unirea” și la glasul acelor frați de aceeași lege și sânge cu noi rămași pe drumuri în urma groaznicelor ezundări întâmplăte în zilele trecute — venim a contribui și noi cu sbolul nostru, ca să-i ajutăm. Dau mai jos lista acelor, a căror inimă s'a deschis la glasul lor de chemare. Teodor Pădureanu preot 11.60 cor. Ștefan Marcu econ. 1 cor. Ștefan Ciotloș a lui N. 1 cor. Maria Ciotloș B. 1 cor. Anica Ciotloș 1 cor. Teodor Dan preot dif. 50 fil. Ioan Ciotloș inv. 58 fil. Ioan Boeriu inv. 54 fil. Petru Roman faur 48 fil. Ioan Socaciu croitor 40 al. Ștefan Nyergeș Am. măsur 40 fil. Anica Ciotloș Nonu 40 fil. Nicolau marcu măsur 40 fil. Anica Marele 40 fil. Teofil Ciotloș faur 40 fil. Nicolau Ciotloș Pașeu econ. 28 fil. Maria Ciotloș 28 fil. Avram Ciotloș jun. econ. 20 fil. Avram Ciotloș sem. econ. 20 fil. Ilie Socaciu păstor 20 fil. George Deac măsur 20 fil. Vasilie Nyergeș econ. 20 fil. Ștefan Dragoș econ. 20 fil. Ioan Ciotloș a. M. 20 fil. Moise Ciotloș econ. 20 fil. Ioan Ciotloș deal. econ. 20 fil. Mihail Ciotloș B. econ. 20 fil. Ioan Ciotloș B. econ. 20 fil. Mihail Ciotloș Pașeu econ. 20 fil. Ioan Ciotloș Vășii 20 fil. Maria Moldovan 20 fil. Vasilie Dragoș 20 fil. Pavel Craina 20 fil. Istișna Dragoș 20 fil. Mihail Ciotloș a Marti econ. 20 fil. Ioan Bradi econ. 20 fil. Petru Bradi econ. 20 fil. Ioan Comes măsur 20 fil. Ștefan Ciotloș M. 20 fil. Pavel Marcu măsur 20 fil. Mariuța Ciotloș 20 fil. Mihail Dragoș 20 fil. Ștefan Ciotloș 20 fil. Ioan Ciotloș 20 fil. Ioan Marcu 20 fil. Maria Ciotloș 10 fil. Enăil Moldovan 6 fil. Mihail Ciotloș M. econ. 20 fil. Suma totală 16.92 cor.

Cicmandru la 22 Iunie 1912.

Teodor Pădureanu
adm. paroh.

NEUMANN M.

furnizor imperial & regesc cameral și de curte,

Cluj, piața Mátyás király 14.

Pardesiu dela 32 Coroane în sus.

(45) 15-44

Mare asortiment de vestminte bărbătești,
de juri și de fete.

Catalog se trimite gratuit și francat.

Costume de modă dela 36 Cor. în sus.

Noutăți.

Incepându-se partea a II-a din anul acesta, cititorii noștri, cari nu și-au achitat abonamentul, sunt rugați să și-l achite cât mai în grabă. Susținerea și îngrijirea foii ne reclamă și nouă multe cheltuieli, dela cari cetitorii noștri în rândul întâiu au datorință să ne subtragă. Și aceasta o vor îndeplini numai răspunzând avizului nostru!

Foiletonul nostru din Nr. trecut este datorit poetului nostru Gh. Coșbuc, notele introductive Claris. Nicolescu, prof. de teologie.

„Astra” — după cum se știe — își va ține adunarea din anul acesta, în Sibiu, — de odată cu desvâlirea bustului lui Gh. Bariț.

Teologii noștri cari au fost plecat în excursiune prin România au fost primiți pretutindenea cu dragoste și bucurie, de către frații noștri liberi. Au cercetat într'alte localități București, Costanța, Craiova, Mănăstirea de Argeș etc.

Promotii. Vrednicii tineri din Rodna: Simion Filipoiu, Ștefan Jarda, Ioan Monda, Vasile Greavu și Aurel Greavu au fost promovați de doctori în drepturi la universitatea din Cluj, în 22 Iunie a. c., iar d. dr. Octavian Furnea a făcut cenzura de advocat cu succes splendid.

Dr. Simion Nemeș aduce la cunoștință, că și-a deschis cancelarie avocațială în Cluj (Kolozsvár) piața Bocskay nr. 12.

Vlaicu va sbura la Arad. Aviatorul nostru, care a secerat succese așa de frumoase pe Aspern luând în patru zile, trei premii în suma de 6400 cor., va merge să sboare înaintea publicului din Arad. Nu se știe încă hotărât ziua, când se va întâmpla aceasta. Ziarul „Românul” însă anunță, că în curând se vor termina pregătirile spre acest scop și atunci se vor împrăștia în toate părțile înștiințări despre ziua destinată sborului. Aeroplantul lui Vlaicu se află în drum spre Arad — și poate să fi și sosit de acum.

Generalul Schemua, șeful marelui stat major, din armata Austriei, a fost la Sinaia să salute pe regele Carol al României. Cu această ocaziune a fost decorat, atât el cât și însoțitorul său Pohl.

În România seceră. În cele mai multe părți ale României s'a început secerișul. Recolta, se spune, că e foarte bună, poate cea mai mare din câte a avut până acuma Țara românească.

Convocare. Reuniunea femeilor de religiunea greco-catolică și gr.-orientală din comitatul Târnavei-mici (Kisküküllő) își va ține adunarea generală ordinară în Dicioșmărtin, Duminecă în 14 Iulie n., 1912 la 2 ore după-ameazi în sala cea mare a hotelului „Nemzeti”. Invităm la aceasta adunare pe toți membrii și binevoitorii Reuniunii. Aneta Zehan n. Popp, prezidentă. Laurențiu Pascu, secretar.

Monument pentru „Titanic”. În amintirea cataclismului întâmplat cu cel mai frumos vapor al Angliei, în largurile Oceanului, societatea filantropică americană a hotărât ridicarea un far puternic, pe coastele mării.

Asentările se vor ține începând cu 1 August n.

Intâia jertfă în aviațiunea română este locotenentul Gheorghe Caranda din reg. 35 infanterie Botoșani.

Iată amănuntele acestui nefericit accident, după „Seara” din București:

Miercuri dimineața la orele 5, pe câmpul școlii de aviațiune la Cotroceni, ofițerii-elevi Crihăneanu, Părvulescu, Popescu și Caranda făceau diferite exerciții de sburat pe un biplan „Farman”.

Primii cari au făcut câteva sboruri reușite au fost d-nii loc. Părvulescu și Crihăneanu.

În urma acestora, la orele 6, s'a urcat pe aparat și d. locet. Caranda, unul din cei mai pasionați elevi ai școlii de aviațiune.

El a pornit în sbor ușor, depărtându-se în direcția Cupolelor, la o înălțime de 100 metri.

Ajungând aci, colegii lui cari urmăreau sborul au observat cum aparatul avea o continuă tendință spre urcare și cum, la un moment dat, făcând un viraj la stânga, s'a răsturnat căzând la pământ cu o înălțime vertiginosă.

Imediat s'a bănuțit că s'a întâmplat o nenorocire. Ofițerii aviatori au fost atât de impresionați de căderea aparatului în cât nici n'au mai avut curajul să se ducă spre locul accidentului. Ei s'au retras în hangar presimțind nenorocirea și așteptând să li se aducă informațiuni.

În apropiere de locul accidentului, câțiva soldați făceau exerciții. Aceștia imediat s'a repezit spre a da ajutoare.

Orice intervenție era zadarnică. Corpul nefericitului locotenent Caranda, oribil mutiat, cu picioarele rupte, cu brațul drept de asemenea, cu capul turtit, se afla sub rămășițele aparatului, sfărmat în bucăți.

Aducându-se această știre la cunoștința colegilor aviatori, ei au isbucnit în lacrimi, neputând să mai pronunțe un cuvânt.

Ciclone foarte îngrozitor a bătuit în Canada. Sute de inși au căzut jertfă, și nenumărate localități au fost distruse.

Serbări slave au avut loc zilele trecute la Praga. Slavi din toate colțurile Europei au luat parte în număr foarte mare.

Acum numai de-o zi două s'au terminat prin un cortegiu, în care numărul Slavilor a atins cifra de 23 mii.

Petreceri. Inteligența română din Lăpușul-ung. și jur invita la concertul artistic și petrecerea cu joc, ce se va aranja Vineri la 12 Iulie 1912 st. n. în sala Hotelului „Zsentea” din Lăpușul unguresc. — Concertul se organizează cu concursul dsoarelor Aurora de Barbu și Madelaine Cocorescu, absolvente ale conservatorului din Viena, precum și a dlor Ștef. Mărcuș și I. Crișan cântăreți de operă și bursieri ai societății teatrale române.

— Inteligența română din Ibașfalău invită la prima Producțiune teatrală-corală împreună cu joc, ce o va aranja cu concursul unui cor compus din elevi ai Sem. „Andreian” din Sibiu, Duminecă în 14 Iulie n. în sala Hotelului „Cassa de păstrare” din loc.

— Comitetul Filial Gherla al Societății Teatrale Române, invită la concertul ce se va aranja în 16 Iulie 1912 n. în Rednța Orășanească, cu concursul dlor Mărcuș, Crișan, a dsoarelor Aurora de Barbu și Medeleine Cocorescu.

Războiul italo-turc, în urma nemulțemiților Albani e pe cale de a-se încheia.

Cununie. Silva Baciu și Ioan Bărbat invită la serbarea cununiei lor, ce se va ține Duminecă în 14 Iulie n. a. c. în biserica gr.-cat. din Uioara.

Mulțumită jelnică. Nefiind de-o parte în aceea stare sufletească, ba nici fizică chiar, de altă parte fiindu-mi aproape peste putință a da răspunsul cuvenit la numeroasele scrisori și depeșe de condolență și mângâiere, pe aceasta cale rostesc mulțumită adâncă în numele meu și al celor șase orfani ai mei, tuturar acelor doamne și familii, cari din incidentul zdrobitor al morții neuitatei mele soții Terezia, cândva Bran, au aflat a fi creștinesc măcar încâtva a mă mângâia în aceste zile de crudă încercare. Băsești, Iunie 1912. Preotul Antoniu Băliban.

Biserica veche egipteană. Milionarul Piermont Morgan din New-York vrea să cumpere o biserică celebră egipteană care se află pe insula File și apoi întreagă așa cum e să o ducă în America. Biserica aceasta e foarte însemnată, ca vechiu monument de artă. Despre minunățiile ei a scris o lucrare foarte frumoasă marele scriitor Pierre Loti. Transportarea bisericii în America, se spune, că ar costa 8 mil. dolari. Dacă scopul acesta al milionarului se va îndeplini, — atunci America va avea unul dintre cele mai frumoase monumente de artă veche.

Catastrofă de automobil. Pe linia Craiova-București trenul a prins un automobil, care se întorcea din o excursiune și aducea pe D-na și D-l Oroveanu, D-l Târnoveanu senator, D-l Chillot și D-l advocat Potrolanu, prefăcându-i în bucăți pe toți dimpreună cu automobilul.

Un martor acular spune următoarele:

„Să fi fost orele 12 și jumătate, când s'a oprit trenul în care mă aflam, chiar în mijlocul câmpului. La început n-am dat nici o intenție faptului crezând, că nu este la mijloc, decât un simplu accident. Aflând însă că s'a întâmplat o catastrofă m-am coborât. La lumina unei făclii mi-a fost dat să văd cel mai oribil accident de automobil. Și cu atât mai dureros, era pentru mine, cu cât trei din morți îmi erau prieteni..

Infățișarea catastrofei era grozavă.

Țândări din automobil erau răspândite în toate părțile, iar victimele cari erau în viață scoteau tipete sfâșietoare de durere.”

Se anunță, din izvor semioficios, că în curând se va face cl. III la trenurile accelerate.

Necrolog. † Alexandru Pop, preot român gr.-cat. al Cerneștilor, membru a partidului național român, membru ordinar al Asociațiunii, membru pe viață a Societății pentru fond de teatru român, membru vir. a congregației comitatense etc. a repausat repentin la 2 Iulie a. c. în al 61 an al rivnitoarei sale vieți, al 35-lea an al preoției și fericitei căsătorii.

— † văduva Maria Pap de Băsești, a repausat în anul al 74-lea al vieții și al 3-lea văduviei în 2 Iulie n. c. după-ameazi la 6 ore în Băsești.

ULTIMĂ ȘTIRE. Vlaicu a sosit cu aparatul la Arad. A fost primit cu însuflețire mare.

Posta Redacțiunii.

Val. Bora. În nr. viitor „Ada Negre”. Sonet — nu.
Vas. Al-G. Când? În chestia aceea, peste puțină vreme, sperez.

Partea Literară.

Câteva date privitoare la Trecutul meseriilor și negotului în orașul Blaj.

(Continuare).

Intâii meseriași cunoscuți în Blaj.

Dela 1750 înainte mai ales branșa tipografilor se ține bine. În anul acesta se tipărește prima carte¹⁾ în tipografia din Blaj, care fiind privilegiată pentru cărțile românești bisericești, ocupa în continuu mai mulți tipografi harnici și isteți, veniți din Țara-românească, din Moldova și din alte orașe mai mari din Transilvania.

Primii tipografi, cari îi aflăm în tipografia Blajului sunt: Mihail Betskereki pe la 1756 și tipograful Vlaicu, care era și bun gravator de chipuri, dela el avem și prima icoană a mănăstirii sfintei Treimi din Blaj, cum era pela 1757.

Din Râmnicul Vâlcei au venit tipografi Dumitru Râmnicianul pela 1756, Ioan Râmnicianul pela 1757 și Petru Râmnicianul pela 1759, care mai întâiu locuise și în Sibiu, de unde se numește și Petru Sibianul, iar ca fiu de preot, ce era, mai târziu se numea și Petru Papa Vici, adecă Popovici. Acesta încă ne-a lăsat câteva gravuri frumoase.

Pela 1760 mai lucră aci și tipograful Petru Tekeld, care nu știm de unde a venit, iar pela 1763 se stabilește în Blaj un alt tipograf vestit, Sandul tipograful dela Iași, sin Ieremia tipograf, adecă fiul tipografului Ieremia.

La 1765 erau deodată trei tipografi în Blaj.

Erau așa de bune și frumoase cărțile bisericești tipărite în Blaj, în cât le duceau și în țări străine. Bariț ne spune că »unii Brașoveni făceau comerț bun în Moldova; după ce încărcău câte un car, în Brașov le rupeau poarta (coperta), ca să nu se vadă, că sunt dela Blaj, puneau să tipărească alta, acolo în loc, în tipografia lui Bodici, și așa le transportau mai departe«²⁾.

Intre anii 1764—72, meseriile și negotul în Blaj începu să iea chiar un avânt. Episcopul Atanasie Rednic părtinea meseriile, și aprecia oamenii meșteșugari. Chiar și dela călugări poștea — pecum cetim la istoricul contimporan Samuil Clain — »ca fiește care să învețe câte o măestrie, precum a și trebuit să învețe care tipăritul, care arșugul (meșteșugul) de a face lumini de ceară albă, care olăritul«³⁾.

Nu e mirare, dacă se îndemneau tot mai mulți pe vremea aceea a îmbrățișa meșteșugurile. Și de fapt înfloreau toate branșele industriei în timpul acela.

¹⁾ »Floare Adevărului pentru pace și dragoste de obște. Din grădinile Sfințelor scriptari prin marea străduirea cucernicilor între Jeromonasi, în Mănăstiré Sfintei Troiță dela Blaj la anul 1750 culeasă«.

²⁾ Bariț; Părți alese din Istoria Transilvaniei. Sibiu 1889, vol. I. pag. 558.

³⁾ S. Clain, la Cipariu, Acte și Fragmente pag. 22.

La 1772—1773 adecă cu 140 de ani mai înainte, aflăm în Blaj o mulțime de măestri și negustori. În anul acesta Blajul avea 70 familii de cetățeni taxaliști, 33 familii de jobagi și 15 familii de zileri.

După profesiune, aflăm:

tipografi: 2,
compactori: 2,
ciobotari: 7 (1 străin),
croitori: 2 (1 străin),
cojocari: 5,
tălpari: 7,
zidari: 3 (2 străini),
văpsitori de torturi: 2,
măsari: 1 (străin),
fauri: 1 (străin),
morari: 2,
rotari: 1,
bucătari: 1,
vințeler: 1,
crâjmari: 2 și
negustori: 14 (2 streini).

Toți erau în stare, toți aveau case, loc de câmp, vie și la casa multora se găseau cai, boi, vaci, oi, porci, stupi și altele. Astfel aveau:

Petru Tipographu, tipograf, 1 cal.

Iuon Vieszár, tipograf, 2 porci.

Daniil Pap, compactor, 1 vacă, 1 junincă, 8 porci.

Bulgar Rátz Iuon, tipograf și compactor, 2 cai, 2 porci.

Fogarasi Samu, cizmaș, 1 cal, 2 porci.

Men Todor, cizmaș, 2 porci.

Iuon Muntyan, cizmaș, n'avea nimic.

Kirilă Grama, cizmaș, 1 porc.

Sivan Iminovits, cizmaș, 1 cal, 1 vacă, 2 viței, 1 porc.

Molduvan George, croitor, 3 cai, 2 vaci, 4 boi, 1 porc, 3 stupi.

Muntyán Marcu, cojocar, 1 vacă, 2 porci.

Ilie Vejesie, cojocar, 2 porci.

Vasilie Șzutsu, cojocar, 1 cal, 1 vacă, 1 vițel, 2 porci.

Kába Iuon, cojocar, 1 vacă, 4 porci.

Zătrean Petru, cojocar, n'avea nimic.

Molduvan Timar István, tălpar, 1 vacă, 1 vițel.

Fogarasi Iános, tălpar, 1 vacă, 1 porc.

Tyriak Molduvan, tălpar, 1 cal, 1 porc.

Andrei Mulduvan, tălpar, 1 porc.

Sandu Czintari, tălpar, 1 porc.

Andrei Orján, tălpar, 1 bou, 1 vacă, 2 porci.

Văduva lui Molduvan Gligor, tălpar, 1 porc.

Paul Iminovics, zidar, 1 cal, 1 porc.

Szóts Ioan, văpsitor de tort, 2 porci.

Văduva lui Moldovan Iuon, văpsitor de tort, 2 porci.

Mate Szokatsu, bucătar, 1 cal.

Stefan Mardsinan, crâșmar, 2 boi, 2 vaci, 2 viței, 3 oi, 1 porc.

Groza Iános, crâșmar, 2 cai, 1 vacă, 2 viței, 3 porci.

Ienei Szirbu, negustor, 2 cai.

Mate Szirbu, negustor, 2 cai, 1 vacă, 1 junincă.

Nicolai Rejtár, negustor, 2 cai, 2 porci.

Văduva lui Nagy Zsombori Szóts Iános, negustor, 1 cal, 1 vacă, 2 porci.

Radu Kelinestru, negustor, 2 cai, 1 vacă, 4 porci.

Dumitru Muntyan, negustor, 3 cai, 1 vacă.

Dumitru Brintse, negustor, 3 cai, 1 vacă.

Szirb Theodor, negustor, 2 cai, 1 vițel, 2 porci.

Arsintye Muntyan, negustor, 6 cai, 1 vițel, 2 porci.

Iános Bagylla, negustor, 2 cai, 1 vacă, 1 vițel, 3 porci, 7 stupi.

Ratz Mihály, negustor, 2 cai.

Văduva lui Szirb Iános, negustor, 1 porc.¹⁾

Fără îndoială azi ne va surprinde starea aceasta economică a vechilor noștri meseriași. Dar pentru vremile de atunci, ea se prezintă foarte natural. Meseriașii din Blaj, cași cei din alte orașe purtau și economie. În vremea lucrului de câmp »jupânii« măestri, cu »leghinii« și ucenicii săpau cucuruz, păzeau pepeni, adunau fân ș. a., fără să-și dea samă, că meșteșugul putea să le aducă în același timp îndoite foloase. Țineau dar vite, căci erau și economi, de asemenea erau de lipsă și caii cei mulți, pentru că necontenit erau în drum spre Cluj, Alba-Iulia, Sebeș, Sibiu și Brașov, de unde intrău cele mai multe mărfuri în prăvăliile Blajului.

Meseriașii de azi nu-și mai pot da seama de vieța ce duceau tovarășii lor de muncă de pe vremuri!..

Meseriașii din Blaj înainte cu 100 ani.

Din hârtii, cari s'au mai păstrat, din socoteli vechi, și însemnări făcute la întâmplare, mai aflăm urme șterse despre acești sirguincioși meșteri, și dela 1772 înainte. Să nădăjduim, că mai târziu datele succinte de acum, se vor lărgi, și vor face cu puțință cândva, să se scrie cu mai multe amănunte întreg trecutul meseriașilor din Blaj.

Din urmele ce le avem până acum, se vede, că pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, chiar și în prima jumătate a veacului trecut, multe din meseriile de astăzi în Blaj erau cu totul necultivate. Astfel de pildă nu aflăm barbieri, pitari, săpunari, hornari, etc. În schimb meșteșugurile reclamate de trebuințele mai primitive ale țărâniei sărace, erau toate reprezentate bine. Și aci, mai ales un lucru se pare curios, că întreg Blajul nu avea un ferestar.

Olar. În alte părți olăritul era un meșteșug răspândit, și vor fi fost, fără îndoială, multe sate, cari își aveau olarul lor. În Blaj, cel dintâiu olar, Cristian Benedek, se pomenește abia la 1793. Era străin, dar la 1802 îi urmă un român, Iosif Sárkány din a cărui familie a eșit și un canonic, Artmeniu Sarkady dela Oradea mare.

Zidari. Cel mai vechiu zidar cunoscut e un neamț, Alexandru Richter, dela 1782—1803. Alții: Petru Iminovits († 1811), coetan cu Richter; Nicolae Bukșa dela 1809 înainte († 1844), la 1822 pe o chitanță românească iscălește Imándi Mihály »kómi-ves«, acela, care moare la 1843.

Lăcățari, fauri. La 1782 Antonie Triff; la 1796 Francisc Ianza († 1828); la 1797 Antonie Ianza († 1824) — toți stăini; cești din urmă italieni.

Măsari: Mihail Făgărași 1795, Gherman tot atunci, Iózsi 1797 și Ioan Fogarași 1802.

Lemnari. Basiliu Morar 1797, Iózi Kováts († 1807), Almási Iános († 1818), și Ioan Tomuța († 1820).

Rotari. Am aflat numai unul, András »rotarul«, ungar catolic, pe la 1790.

Croitorii. Până în prima jumătate a veacului XIX croitorii din Blaj de obicei toți sunt străini. La 1793 obvine croitorul Sándor, Márton, Andris; la 1795 Trombitás Márton, la 1798 Váradí Márton, la 1802 Szabó Iózséf († 1835) moșul catehetului gr. or. din loc.

Cojocari, șepcari. Până târziu nu cunoaștem altul în afară de Ioan Kába, dela 1772.

Ciobotari. Dintre ciobotarii vechi dela 1772, mai trăește Samuil Fogarasi († 1797) și Ioan Iminovits sive Siván († 1812). Dela 1782 mai aflăm pe Iosif Ianza († 1811) și pe Kováts Pál († 1824), un ciobotar foarte căutat, care era ungar de neștere, dar trăia românește, chiar și la groapă l'a petrecut un preot de al nostru. Pela 1809 mai reșare un ciobotar tiner, Simeon Corvin († 1827), iar la 1812 un altul, George Kincses, care mai lucră până târziu (1844), fiind deodată și ciopotarul catedralei. Era și el un meșter de frunte, și ca atare era membru în țehul cișmașilor din Alba-Iulia. El e cel dintâiu meșter din Blaj, care a intrat în țehuri străine.

Tălpari. Pela 1800 tălpari de frunte erau Gyulai, și Ioan Corvin († 1837), iar pela 1809 se ridică Sandu Bela († 1842).

Curelari. La 1815 Nicolae Izsák († 1826) și la 1817 Nicolae Kováts.

Funierii, după datele ce avem, încep cu Simeon Streza, pela 1816, care multă vreme, purta și slujba de cantor al bisericii parohiale. Ca atare, ani de-a rândul a ținut și o școală mixtă, în care băieții și fetițele orășenilor primeau instrucție în cele dintâiu elemente ale învățătorei. Nu știm, ce spor puteau să facă școlarii acestui străduitor »grec«, dar de câte ori se va întoarce cercetătorul asupra educației vechi a femeilor din Blaj, fără îndoială dela școala lui Streza va trebui să înceapă. Până la Streza »jupânesele« din Blaj, și fetele lor, puneau cruce după nume.

Măcelari. La 1793 Toader Moldovan, la 1795 Toader Largu († 1801); pela 1803 aflăm pe »misarășul« Sandu Orian († 1834), iar la 1812 moare un măcelar bătrân, de 70 ani, acesta era Ioan Șofan.

Tipografi. Dintre toate branșele de industrie în Blaj mai bine era reprezentată branșa tipografilor. Dintre tipografi, cari s'au părăndat în munca lor istovitoare de suflet amintim pe Manasie Pop pela 1782; Belisar Török, mort în curlind după 1782; Demetru Finta dela 1782—1797, mort la 1804. Ștefan Huszi sau Hosszu, dela 1782 până la 1817, când moare. A fost unul dintre cei mai pricepuți tipografi ai Blajului, iscusit și în arta gravurii.

Alți tipografi dela svârșitul veacului al XVIII-lea mai sunt: Ioan Szóts, Iosif Almási și Pavel Iclozan, pe cari la 1797 îi distinge și Vlădica, însuși cununându-i, pe acela cu Eva Dobra, iar pe acesta cu Eva Gălbinitse.

Pela începutul veacului XIX, [cu 100 ani înainte, funcționau ca tipografi Iosif Kovács, Daniel Hovre din Centea (cott. Doboca) 1801—1802. Ioan Almași 1801—05, Baziliu Axente 1803—05, Mihail Imandi

1807—1815, Ilie Bugner dela 1808 vreme mai îndelungată, Ioan Dilica dela Șimleu 1807—1809, și Baziliu Solomon, care ca teolog absolut învăță arta tipografică în Sibiu și Cluj în celebra tipografie a lui Hochmaister.

Legători de cărți. Dela 1782 până târziu, la 1802, compactor era Andreiu Fazekas, ungar, care la 1802 într'o scrisoare către vlădica spune, cu un fel de resignație, că deja e »fecior bătrân« (»aglegény«).

Dela 1788 mai figurează și un compactor român Ioan Ciacian, nobil de Egerbegy († 1828). La 1804 mai aflăm doi compactori, pe Ștefan Kovács și Ioan Vámosy. La 1807 figurează și compactorul Iosif Moldovan († 1823).

La 1816 vine un alt compactor, un tinar deștept, care numai atunci absolvase gimnazul din Blaj: George Domșa, moșul pretinului nostru A. C. Domșa. Intru cât se pot cunoaște azi vechii meseriași din Blaj, acest Domșa se vede a fi fost cel mai cuminte și cu mai mult simț de bună ordine între toți meșterii noștri de pe vremea. Dela dânsul compactoria a rămas ereditară în familie.

Era însă pururea atâta lucru în branșa aceasta, încât compactorii din Blaj nu-l puteau isprăvi numai ei, ci mai dedeau și altora. De pildă la 1787 se mai angajase și compactorul din Aiud Ștefan Beke, iar la 1804 cel dela Sibiu, Mihail Zeiler.

Compactoria, se vede, era o plăcută ocupațiune, care nu odată ademenea și din profesori pe unii. Mihail Fogarasi, profesorul normal, (1790—1813) făcea frumoși bani și — concurența compactorilor de profesiune.

(Va urma)

Dr. Ioan Rațiu.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Csödtömeg eladási hirdetmény:

Alulirott mint vb. Nyerges Adrián balázsfalvi cég csödtömegének gondoka, a csödválasztmányának folyó évi június 26 napján hozott határozatához képest ezenel közhírre megéhez leltározott, a csödleltár 1-579, 589-660 t. a. felvett, 6798 kor. 36 f. beszerzési, 181 kor. 30 f. becsárral bíró üzleti berendezés zárt ajánlati uton eladtnak.

Az egykoronás bélyeggel ellátott zárt ajánlatok és 10% bánatpénzzel 1912 július 20 napjának déli 12 óráig nyujtandók be Dr. Demény Henrik gyulafehérvári ügyvéd csödválasztmányi elnökhöz.

Az ajánlatok fölött a választmány 1912 július 20 napjának d. u. 4 órakor Gyulafehérvárt dr. Demény Henrik ügyvéd irodájában tartandó ülésen fog határozni. Megjegyeztetik, hogy a választmány fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett összes ajánlatok mellőzésével újabb szóbeli ajánlati versenyt tartson, vany hogy a zárt ajánlati uton való eladásra újabb határidőt tűzzön. Az ajánlattevőt azonban ajánlata minden körülmények között kötelezi s ha a jelen hirdetményben foglalt feltételek bármelyikének eleget nem tenne, bánatpénzét veszti.

A kinek ajánlatát a választmány elfogadja, kintozik a vételárat, a melybe a bánatpénz betudatik, a vételi illetékkel egyetemben 3 nap alatt a csödtömeggondoknak kezeihez készpénzben lefizetni s a megvett árukat átvenni.

A leltár tételek helyességeért az áruk minőségéért és azok becsértékéért sem a tömeg, mint választmány a csöd-

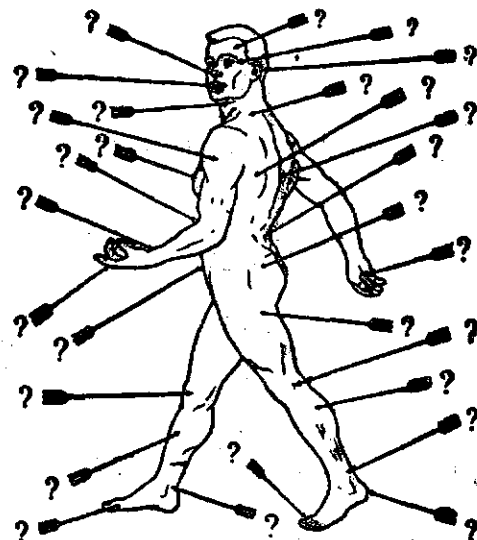
tömeggondnok jót nem áll al és felelősséget nem vállal.

Az eladás tárgyát képező áruk a tömeggondnok vagy megbízottja közbenjöttével Balázsfalván az üzleti helyiségben, a leltár pedig tömeggondnok irodájában az érdeklődők által bármikor megtekinthetők.

Balázsfalva 1912 június 26 napján.

Dr. Nestor Lörinez, ügyvéd mint vb. Nyerges Adrian volt balázsfalvi cég csödtömeggondnoka. (75) 1—1

Te săgetează? (Ai dureri?)

Folosește Elsafluidul lui Feller și Elsa-hapurile lui Feller, a căror singur producător este EUGEN V. FELLER, farmacist de curte, STUBICA Centrală Nr. 122 (Zágráb.)

I. Elsafluidul lui Feller e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, înțețează durerile; repede și sigur vindecă: reumă, »spurc«, slăbire de nervi, junghieri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți de spate, amorțeală, durere de ochi, migrenă și multe alte morburii aci nepomenite! Fluidul Elsa alui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de piept și gât, și morburii provenite din curent ori răceală. Veritabil e numai dacă pe sticlă e numele »Feller«. 12 sticle mici sau 6 duble ori 2 speciale, K. 5, franco.

II. Mai departe dorim a Vă aduce la cunoștință, că lumea folosește cu efect distins și sigur Elsa-hapurile-Rebarbara purgative alui Feller, contra durerilor de stomac, sgârčiuri, lipsă de poftă, arsuri de fiere, greață, amețeală, răgăcli, haemoroide și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 cor. — Să ne ferim însă de imitațiuni și la comanda să adresăm curat așa:

Eugen V. Feller, apotecar
STUBICA Centrale 122. (com. Zagrab).

(33) 20—24

In Internatul lui Bohn
numit și

„Deák-Otthon din Segedin“

Situat în orașul Segedin (Szeged), strada
Tisza Lajos—Körut Nr. 43.

Se primesc tineri
fără deosebire de confesiune
ori naționalitate, —

cari cercetează gimnaziul ori școala reală superioară, mai departe, cei-ce doresc să frecventeze școala comercială superioară, școala civilă ori școala elementară.

Plata de întreținere pe anul întreg face 450 Coroane. Internatul posedă două palate, cu câte două etaje excelent aranjate, în cari elevii se află adăpostiți sub îngrijirea și supraveghierea bărbatilor de specialitate.

Doritorilor de a reflecta la institutul acesta, servește cu plăcere și da informațiunile dorite proprietarul

Carol Bohn

director.

(74) 1—5

În secția morburilor de piele dela universitatea Franz Josef-ina din Cluj, la ordinul directorului prof. Marschalko, se prescriu numai săpunuri igienice de ale lui Heinrich. Calități alese de renume mondial sunt:

SĂPUNUL DE CĂTRAN

(carele a scos din uz produsele străine de acest soi).

Săpunul-chrom ÎMPOTRIVA ASUDATULUI.
Săpunul de pucioasă împotriva mâncării-me și crepăturii de piele.

Împotriva petelor pistrii ale feței șcl., cum și în contra atot felul de necurății ale obrazului: **Săpunul-Borax.**

Împotriva căderii părului: **Săpunul de petrol.**

Afară de aceste tot felul de săpunuri medicinale, afătoare în orice apotecă și drogherie. Preț-curent spedează prompt:

Fabrica de săpun medical **IOSIF HEINRICH** Societate acț. în **CLUJ (Kolozsvár).**

(67) 4--?

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate foarte modern, supraveghiere medicală constantă.

Telephon 88-99.

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Ferencz-körut 29.

Consultațiuni dela orele 8-9 a. m. și 4-5 p. m.

(5) 24-52

Director-șef

Dr. Cosmutza.

INVĂTĂCEL.

Să primește în Prăvălia de manufactură și mărfuri curente un băiat care a absolvat 1-2 clase gimnaziale sau asemenea școli.

Pe lângă limba română să recere vorbirea unei limbi a patriei.

A se adresa la

August Stupariu.

Blaș

Balázsfalva-Blasendorf.

(71) 4-6

Concurs.

Pentru edificarea școlii gr.-cat. din Velcheriu (Mező-Velkér) protopopiatul Pogăceleii se escrie concurs de licitațiune minuendă, ce se va ținea în 16 Iulie a. c. st. n. la 10 ore înainte de amiază.

Doritorii concurenți sunt datori a depune 10% ca cauciune, înainte de începerea licitațiunii minuende — dela suma ofertului lor, în bani gata ori în hârtii de valoare austro-ungară.

Senatul școlastic își rezervă dreptul de a alege dintre întreprinzători pe acela, care ar presta garanția mai mare, și sar vedea mai capace, fără de a lua în considerațiune pe cel mai ieftin licitante, care va da senatului școlastic garanția cerută.

Planul, preliminarul, contractul și condițiunile de licitare se pot vedea în cancelaria parohială din Velcheriu înainte de licitare în orice timp.

Velcheriu, 24 Iunie 1912.

Oficiul parohial gr.-cat. al Velcheriului.

(73) 3-3

Institut de asigurare ardelean „Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. peorale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911 K. 5,275,798-23
Capitale asigurate pe viață achitate 5,146,556-36
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744-
} viață „ 10,981,322--
Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.520,492--

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cursuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(67) 67-?

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorie de clopote și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric

41 26-52

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute la partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.